

Mysteries rond Lingebrief in pocketformaat

— Bina Ayar

Van sommige historische objecten is bijna alles bekend. Boeken vol zijn er over geschreven. Als je alles weet over de oorsprong van een document of voorwerp is het extra spannend om het object in het echt te zien, en vast te houden. Toch zijn de mysteries rond archiefstukken net zo interessant; de dingen die we niet weten en die vragen oproepen.

— In het Regionaal Archief Rivierenland waar voornamelijk het historisch archief van Waterschap Rivierenland huist, ligt zo'n stuk. Het boekje op zakformaat is een afschrift van de Lingebrief uit 1456. Het origineel is een grote oorkonde van steen met zegels. Het afschrift een handzaam boekje dat vermoedelijk uit de 17e eeuw dateert. De inhoud is grotendeels bekend; in de Lingebrief, opgesteld door hertog Arnold van Gelre, zijn de afspraken voor het onderhoud van de rivier de Linge vastgelegd. Het document richt zich met name tot besturen van polders die langs de Linge liggen, en stelt vast wat hun rechten en plichten zijn als het om het gebruik van de rivier gaat. Het document is te vergelijken met de eerdere dijkbrieven; daarin zijn de afspraken voor het dijkbeheer vastgelegd. Landeigenaren waren verplicht hun stukje dijk goed te onderhouden. Vier keer per jaar kwam de dijkgraaf controleren of de afspraken ook daadwerkelijk werden nagekomen. Was dat niet het geval dan zorgde hij ervoor dat het onderhoud alsnog plaatsvond. Op kosten van de landeigenaar wel te verstaan. De dijkgraaf en zijn gevolg bleven net zo lang in de dichtstbijzijnde herberg logeren tot het slecht onderhouden dijkvak was hersteld, en de eigenaar boven water kwam. Die kon dan ook meteen de rekening van de herberg betalen. Mocht de eigenaar helemaal niet meer komen opdagen of niet kunnen betalen dan ging de dijkgraaf op zoek naar zijn familie. Zo kon een heel gezin

failliet raken omdat een verre neef of oom de dijk had laten verslonzen.

— Hoewel dijkbeheer belangrijk was, was er blijkbaar ook behoefte aan afspraken over het beheer van de Linge, van oudsher een belangrijke handelsroute. Vanaf de Waal stroomden handelaren met hun waar de Linge af naar de centra van Tiel en Gorinchem om daar verder handel te drijven. Ook die afspraken waren overigens op een gegeven moment niet voldoende, want in de 19e eeuw werd een apart waterschap opgericht voor de Linge. Dat waterschap is nu, vele fusies later, onderdeel van Waterschap Rivierenland.

— Dat de Lingebrief een belangrijk historisch document is, mag duidelijk zijn. Maar waarom er een kopie in pocketformaat moest komen in de 17e eeuw, weet niemand. Waarschijnlijk was het handiger om

de regels over de rivier in je zak mee te kunnen nemen. Wat het afschrift vooral interessant maakt is het uiterlijk ervan. De omslag van het boekje is een perkamenten bladzijde uit een missaal. Een missaal is een katholiek gebedenboek met kerkelijke liederen in het Latijn, zorgvuldig opgetekend door ijverige monniken. Er is nog een boek in het archief dat is verpakt in een missaal, maar wat de betekenis daarvan is, is onduidelijk. Ook heel frappant: achterin het boekje heeft iemand een rekensom gemaakt. Dat doe je niet op zo'n officieel document zou je denken, maar het staat er wel. Wie dat is geweest en wanneer de berekening is gemaakt weten we niet. We kunnen er alleen maar naar raden.

— Met dank aan Sander Wegereef, archivaris Waterschap Rivierenland.

